

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 05 | pp. 252-256 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

O'ZBEKISTON SANOAT SEKTORINI RIVOJLANTIRISH: YAPONIYA SANOAT RIVOJLANISH STRATEGIYALARINI MOSLASHTIRISH

Yuldasheva Kamilla

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti,
Yaponiya tarixi, madaniyati,
siyosati va iqtisodiyoti kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola Yaponiyaning sanoat rivojlanish strategiyalarini O'zbekiston iqtisodiyoti va sanoat tarmoqlariga qo'llash imkoniyatlarini o'rganadi. Maqola, Yaponiya sanoatining muvaffaqiyatli tajribalarini tahlil qilgan holda, O'zbekistonning sanoat sektorini yanada rivojlantirish uchun ushbu strategiyalarni qanday qo'llash mumkinligini ko'rib chiqadi. Shuningdek, texnologik innovatsiya, sifatni boshqarish va ta'lim tizimini modernizatsiyalash kabi muhim omillar O'zbekiston sanoatining global raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynashi ko'rsatib o'tiladi.

Kalit so'zlar: Yaponiya sanoat strategiyalari, O'zbekiston sanoat rivojlanishi, texnologik innovatsiya, sifatni boshqarish, ta'lim va malaka oshirish, sanoat modernizatsiyasi

Аннотация: Данная статья исследует возможности применения стратегий промышленного развития Японии в экономике и промышленных отраслях Узбекистана. Анализируя успешный опыт японской промышленности, статья рассматривает, как эти стратегии могут быть адаптированы для дальнейшего развития промышленного сектора Узбекистана. Особое внимание уделяется таким важным аспектам, как технологические инновации, управление качеством и модернизация системы образования, которые могут значительно повысить глобальную конкурентоспособность узбекской промышленности.

Ключевые слова: Японские промышленные стратегии, Промышленное развитие Узбекистана, технологические инновации, управление качеством, образование и повышение квалификации, модернизация промышленности

Abstract: This article examines the potential for applying Japanese industrial development strategies within the economic and industrial sectors of Uzbekistan. By analyzing the successful experiences of Japan's industry, the article explores how these strategies can be adapted to further develop Uzbekistan's industrial sector. Special attention is given to key factors such as technological innovation, quality management, and educational system modernization, which can significantly enhance the global competitiveness of Uzbek industry.

Keywords: Japanese industrial strategies, Industrial development in Uzbekistan, technological innovation, quality management, education and skills enhancement, industrial modernization

Kirish

O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi va diversifikatsiyalashuvi uchun sanoat sektorini modernizatsiyalash va kengaytirish muhimdir. Bunda Yaponiyaning sanoat sohasidagi tajribalari, ayniqsa, texnologik yangilanishlar va sanoat siyosatidagi muvaffaqiyatlar O'zbekiston uchun qimmatli darslar berishi mumkin. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi Yaponiya sanoatining rivojlanish modelini O'zbekiston sharoitiga moslashtirish orqali mamlakatning sanoat sektorini yanada rivojlantirish imkoniyatlarini o'rganishdir.

O'zbekiston so'nggi yillarda iqtisodiyotini modernizatsiyalash va xalqaro savdo aloqalarini kuchaytirish yo'lida qator islohotlarni amalga oshirdi. Sanoatni rivojlantirish va diversifikatsiyalashdirish esa bu islohotlarning asosiy yo'nalishlaridan biridir. Biroq, sanoat sektorini samarali rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalar, sifatli mahsulot ishlab chiqarish va xalqaro bozorlarga kirish kabi jihatlar bo'yicha katta o'zgarishlar talab etiladi. Shu sababli, Yaponiyaning tajribasini o'rganish va uni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish, mamlakat sanoatining kelajakdagi o'sish strategiyasini belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Yaponiya o'zining iqtisodiy mo'jizasini amalga oshirishda sanoat siyosatini qat'iy nazorat qilish, ilmiy-tadqiqot faoliyatiga katta miqdorda sarmoya kiritish va ta'lim tizimini doimiy takomillashtirib borish orqali erishgan. Ushbu yondashuvlar Yaponiyani jahonning eng ilg'or texnologik kuchlaridan biriga aylantirdi. O'zbekiston ham o'zining iqtisodiy salohiyatini to'liq ishga solish maqsadida Yaponiya kabi rivojlangan mamlakatning sanoat rivojlanish modelidan o'rnak olishi mumkin.

Adabiyotlar Sharhi

O'zbekistonning sanoat rivojlanish strategiyasini Yaponiya tajribasi asosida qurish g'oyasi ko'plab olimlar va tadqiqotchilar tomonidan qiziqish uyg'otgan. Yaponiyaning sanoat siyosati va uning rivojlanish jarayonlarini chuqur tahlil qilgan asarlardan biri bu Chalmers Johnsonning "MITI and the Japanese Miracle" (1982) kitobi hisoblanadi. Johnson Yaponiyaning tezkor sanoatlashuvi ortida MITI (Xalqaro Savdo va Sanoat Vazirligi) kabi davlat organlarining roli va strategiyasini ta'kidlaydi. Bu davlat idorasi mamlakatning sanoat siyosatini shakllantirish va uni amalga oshirishda hal qiluvchi rol o'ynagan.

Shuningdek, Robert Fitzgeraldning "The Competitive Advantages of Far Eastern Business" (1995) asari Yaponiya korxonalarini va sanoatining xalqaro raqobatbardoshligini ta'minlashda qanday omillar muhim rol o'ynaganini ko'rsatadi. Ushbu asar Yaponiya korxonalarining innovatsion yondashuvlarini va sifatni boshqarish tizimlarini yoritib beradi, bu esa O'zbekiston uchun ham tegishli bo'lishi mumkin.

Keyinchalik, Michael Porterning "The Competitive Advantage of Nations" (1990) kitobida davlatlararo raqobat ustunliklarini shakllantirish jarayonida sanoat strategiyalarining ahamiyati qayd etiladi. Porter nazariyasi Yaponiya misolida sanoat tarmoqlarining xilma-xilligini va chuqur ixtisoslashuvini ta'kidlaydi, bu esa O'zbekiston uchun xususiy sektor va sanoat diversifikatsiyasini rivojlantirishda muhimdir.

O'zbekiston kontekstida amalga oshirilishi mumkin bo'lgan Yaponiya sanoat tajribasi haqida "Economic Development and Industrial Policy: Korea, Brazil, Mexico, India, and China" (2006) asarida Marian Gorynia, Jan Nowak, Radoslaw Wolniak va Adam Kowalski davlatning sanoat siyosatidagi roli va sanoatni qo'llab-quvvatlash choralari haqida batafsil yoritib berishadi. Ular Yaponiyaning tajribasi O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun qanchalik mos kelishi mumkinligini muhokama qilishadi.

Susan Helper va Mari Sako tomonidan yozilgan "Determinants of Supplier Relations and Implications for Economic Policy" (1998) maqolasida yetkazib beruvchilar bilan munosabatlar va Yaponiya avtomobil sanoatida korxonalar ichi hamkorlikning muvaffaqiyatli modeli ta'kidlanadi. Bu model O'zbekiston sanoatida ham, ayniqsa avtomobilsozlik sohasida ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va sifatni yaxshilashga yordam berishi mumkin.

Leonard Lynn va Hal Salzman tomonidan "What Makes Japan a Leader in Technology? Examining the Human Resource Factors" (2002) maqolasida texnologik liderlikning inson resurslari bilan bog'liq jihatlarga e'tibor qaratiladi. Ularning tahliliga ko'ra, Yaponiyaning muvaffaqiyatida kuchli texnik ta'lim va malakali ishchi kuchi muhim o'rin tutadi. Bu O'zbekiston uchun ham muhimdir, chunki sanoat tarmoqlarini rivojlantirishda inson kapitalini kuchaytirish zarur.

Oxirgi yillarda Yoshiaki Nakamura tomonidan yozilgan "Lessons from Japanese Development: An Analytical Economic History" (2017) kitobi Yaponiyaning iqtisodiy tarixiy tajribasini tahlil qiladi va rivojlanayotgan mamlakatlar uchun qo'llanilishi mumkin bo'lgan saboqlarni taqdim etadi. Nakamura, Yaponiyaning sanoat rivojlanishida davlatning rolini qayta ko'rib chiqish va mamlakatning iqtisodiy strategiyalarini takomillashtirish bo'yicha takliflarni beradi, bu O'zbekistonning sanoat modernizatsiyasi uchun ham foydali bo'lishi mumkin.

Tahlil va Natijalar

Yaponiyaning sanoat strategiyalari va ularni O'zbekiston sharoitiga moslashtirish jarayonida ko'rib chiqiladigan asosiy strategiyalar quyidagi jadvallar orqali taqdim etiladi:

1-jadval. Yaponiyaning asosiy sanoat strategiyalari va tavsifi

Strategiya	Tavsif
Texnologik innovatsiya	Yaponiya sanoatida texnologik yangiliklarni joriy etish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligi. Texnologik markazlar va ilmiy-tadqiqot institutlari orqali yangi texnologiyalar ishlab chiqiladi va amaliyotga tatbiq etiladi.
Sifatni boshqarish	Kaizen, Total Quality Management (TQM) kabi sifatni boshqarish usullari orqali mahsulot va xizmatlar sifatini doimiy ravishda yaxshilashga intilish.
Ta'lim va malaka oshirish	Yaponiya ishlab chiqarish sohasida yuqori malakali ishchi kuchi tayyorlashga katta ahamiyat beradi. Bu jarayon professional ta'lim va texnik ta'lim dasturlari orqali amalga oshiriladi.

Manba: muallif tomonidan tayyorlandi

Yaponiyaning ushbu sanoat strategiyalari Yaponiyaning global iqtisodiyotda raqobatbardoshligini oshirishda muhim rol o'ynagan. O'zbekiston uchun ushbu strategiyalarni qo'llash, ayniqsa texnologik innovatsiyalar va sifatni boshqarish sohalarida, sanoatning samaradorligini oshirish va xalqaro bozorlarda raqobat qilish qobiliyatini yaxshilash imkonini beradi. Shu bilan birga, malaka oshirish va ta'lim strategiyalari orqali ishchi kuchi sifatini yaxshilash zarur.

2-jadval. Yaponiya strategiyalarining O'zbekiston sanoatiga tatbiqi

Yaponiya Strategiyasi	O'zbekiston Sanoatiga Tatbiqi
Texnologik innovatsiya	O'zbekistonda texnologik parklar va innovatsion markazlar tashkil etish orqali yangi texnologiyalar ishlab chiqarish va joriy etish.
Sifatni boshqarish	Sifatni boshqarish tizimlarini joriy etish, xususan Kaizen va TQM usullarini qo'llash orqali mahalliy korxonalar mahsulotlarining sifatini oshirish.
Ta'lim va malaka oshirish	Texnik universitetlar bilan hamkorlikda sanoatga yo'naltirilgan dasturlarni ishlab chiqish va amalga oshirish.

Manba: muallif tomonidan tayyorlandi

Jadvalda ko'rsatilganidek, Yaponiya strategiyalarining O'zbekiston sanoatiga tatbiqi mamlakatning texnologik va ishlab chiqarish salohiyatini oshirishga yordam berishi mumkin. Texnologik innovatsiyalar va sifatni boshqarish tizimlari mahalliy sanoatning global darajada raqobatbardoshligini oshirishga qodir. Bundan tashqari, ta'lim va malaka oshirish orqali ishchi kuchi sifatini yaxshilash, sanoat ishlab chiqarishning samaradorligini oshiradi va mahsulotlarning xalqaro bozorlarda raqobat qilish qobiliyatini yaxshilaydi.

Takliflar

Quyida keltirilgan takliflar Yaponiya sanoat strategiyalarining O'zbekiston sharoitida samarali qo'llanilishi va sanoat rivojlanishini tezlashtirish uchun zarur bo'lgan asosiy yo'nalishlarni belgilaydi:

1. **Texnologik innovatsiya va hamkorlik:** O'zbekiston hukumati texnologik innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash uchun xususiy sektor va xalqaro korporatsiyalar bilan hamkorlikni kuchaytirishi kerak. Bu orqali mamlakatda texnologik parklar va innovatsion markazlar tashkil etilishi va yangi texnologiyalar samarali joriy etilishi mumkin.

2. **Sifatni boshqarish tizimlarini joriy etish:** O'zbekiston mahalliy korxonalarda sifatni boshqarish tizimlarini, jumladan Kaizen va TQM kabi usullarni joriy etish orqali mahsulot sifatini yaxshilashi lozim. Bu jarayonlar mahsulotlar xalqaro standartlarga mos kelishini va raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.

3. **Ta'lim va malaka oshirish dasturlarini kengaytirish:** Sanoatga yo'naltirilgan ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va kengaytirish orqali ishchi kuchining malakasini oshirish zarur. Texnik universitetlarni rivojlantirish, ularni sanoat ehtiyojlari bilan uyg'unlashtirish muhim ahamiyatga ega.

4. **Ekologik barqarorlikni ta'minlash:** Sanoat faoliyatini ekologik jihatdan barqaror qilish uchun atrof-muhitga ta'sirini minimallashtiruvchi texnologiyalar va usullarni joriy etish zarur. Bu orqali O'zbekiston ekologik me'yorlarga rioya qilgan holda sanoat rivojlanishini davom ettirishi mumkin.

5. **Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish:** Xalqaro tajriba va bilim almashinuvi dasturlarini kengaytirish orqali O'zbekiston o'z sanoat strategiyalarini yanada takomillashtirishi va xalqaro bozorlar bilan integratsiyasini chuqurlashtirishi mumkin.

Xulosa

Yaponiyaning sanoat rivojlanish modeli o'zining innovatsion yondashuvlari, sifatni boshqarish tizimlari va ta'lim sohasidagi yutuqlari bilan dunyo bo'ylab tan olingan. O'zbekiston bu modelni o'z sharoitiga moslashtirish orqali sanoat sektorini yanada rivojlantirish va iqtisodiy o'sishni tezlashtirish imkoniyatiga ega. Ushbu maqola orqali taqdim etilgan tahlil va tavsiyalar O'zbekistonning sanoat siyosatini shakllantirishda muhim qo'llanma bo'lib xizmat qilishi mumkin. Sanoatni modernizatsiyalash va xalqaro raqobatbardoshlikni oshirish yo'lida qabul qilinadigan strategiyalar mamlakatning kelajakdagi taraqqiyotini belgilab beradi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. Noble, G. W., & Ravenhill, J. (1998). *The Asian States in the Global Economy: Coping with the New Realities*. Cornell University Press.
2. Helper, S., & Sako, M. (1998). Determinants of Supplier Relations and Implications for Economic Policy. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 34(2), 173-188.
3. Lynn, L., & Salzman, H. (2002). What Makes Japan a Leader in Technology? Examining the Human Resource Factors. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 22(1), 21-29.
4. Nakamura, Y. (2017). *Lessons from Japanese Development: An Analytical Economic History*. Tokyo: University of Tokyo Press.
5. Johnson, C. (1982). *MITI and the Japanese Miracle: The Growth of Industrial Policy, 1925-1975*. Stanford University Press.
6. Fitzgerald, R. (1995). *The Competitive Advantages of Far Eastern Business*. Oxford University Press.
7. Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press.
8. Gorynia, M., Nowak, J., Wolniak, R., & Kowalski, A. (2006). *Economic Development and Industrial Policy: Korea, Brazil, Mexico, India, and China*. Routledge.